

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 594/2014-11

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 15. októbra 2014 predbežne prerokoval sťažnosť M. P., zastúpeného advokátkou JUDr. Nadeždou Wolfovou Boľovou, Advokátska kancelária, Šafárikova 1522, Galanta, vo veci namietaného porušenia jeho základných práv podľa čl. 17 ods. 2 a 5 a čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práv podľa čl. 5 ods. 3 a 4 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Okresného súdu Bratislava I sp. zn. 0 Tp 361/2013 z 25. júla 2013 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť M. P. o d m i e t a pre nedostatok právomoci Ústavného súdu Slovenskej republiky na jej prerokovanie.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 10. septembra 2013 doručená sťažnosť M. P. (ďalej len „sťažovateľ“), ktorou namietal porušenie svojich základných práv podľa čl. 17 ods. 2 a 5 a čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práv podľa čl. 5 ods. 3 a 4 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Okresného súdu Bratislava I (ďalej len „okresný súd“) sp. zn. 0 Tp 361/2013 z 25. júla 2013.

Z obsahu sťažnosti a jej príloh vyplynulo, že sťažovateľ bol uznesením vyšetrovateľa Policajného zboru ČVS: PPZ-140/NKA-PZ-BA-2012 z 21. januára 2013 obvinený z trestných činov krádeže podľa § 212 ods. 2 písm. a) a ods. 4 písm. b) zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov a poškodzovania cudzej veci podľa § 245 ods. 1 a 2 písm. a) a ods. 3 písm. c) uvedeného zákona.

Uznesením okresného súdu z 25. januára 2013 bol sťažovateľ z dôvodov podľa ustanovení § 71 ods. 1 písm. a), b) a c) zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „Trestný poriadok“) vzatý do väzby, uvedené uznesenie bolo zrušené a zmenené uznesením Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) z 13. februára 2013, ktorým krajský súd vzal sťažovateľa do väzby z dôvodov podľa ustanovení § 71 ods. 1 písm. a) a c) Trestného poriadku.

Na základe návrhu prokurátora Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky (ďalej len „prokurátor“) na predĺženie lehoty trvania väzby okresný súd uznesením sp. zn. 0 Tp 361/2013 z 25. júla 2013 lehotu trvania väzby sťažovateľa predĺžil z dôvodov podľa ustanovení § 71 ods. 1 písm. a) a c) Trestného poriadku. O sťažnosti, ktorú proti tomuto uzneseniu sťažovateľ podal, rozhodol krajský súd uznesením sp. zn. 3 Tpo 52/2013 z 8. augusta 2013, ktorým sťažnosť ako nedôvodnú podľa § 193 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku zamietol.

Podľa názoru sťažovateľa postup okresného súdu pri rozhodovaní o predĺžení lehoty trvania väzby *„nemožno akceptovať, tento je v celom rozsahu protiústavný, nedôvodný, pričom procesným stranám nebol poskytnutý rovnaký priestor na uplatnenie ich základných práv, nebola dodržaná zásada kontradiktórnosti konania“*.

Svoje stanovisko podporil sťažovateľ touto argumentáciou:

«Prípravné konanie v predmetnej veci bolo ukončené procesným úkonom - preštudovaním vyšetrovacieho spisu po skončení vyšetrovania vo vzťahu sťažovateľovi dňa 15.7.2013, pričom vyšetrovateľ zamietol všetky jeho návrhy na doplnenie dokazovania s odôvodnením, že vo veci je vyšetrovanie skončené, on už žiadne úkony vykonávať nebude

a celý spis postupuje dozornému prokurátorovi s návrhom na podanie obžaloby, aby ju tento mohol podať v zákonom stanovenej lehote.

Následne dňa 19.7.2013 dozorný prokurátor podal návrh na predĺženie lehoty trvania väzby v prípravnom konaní, ktorý odôvodnil tým, že v zákonom stanovenej lehote a to 20 pracovných dní pred skončením trvania väzby nestihne podať obžalobu a navrhol lehotu trvania väzby v prípravnom konaní za týmto účelom predĺžiť do 21.10.2013, pričom opakovaním uvádzal, že na predmetnej obžalobe už pracuje. Zastávam názor, že prokurátor mal dostatočný čas na podanie obžaloby v zákonnej lehote trvania väzby a to do 24.7.2013, čo je od preštudovania vyšetrovacieho spisu do skončenia lehoty na podanie obžaloby presne 7 pracovných dní.

V prípravnom konaní pritom vyšetrovanie neprebiehало plynulo, nakoľko vyšetrovateľ počas prípravného konania nevykonával dokazovanie v súlade s Trestným poriadkom, resp. v období od 22.1.2013 - 21.2.2013 a od 17.4.2013 - 28.5.2013 bol absolútne nečinný. Keď tieto skutočnosti sťažovateľ namietal, svoju nečinnosť odôvodnil vyšetrovateľ dovolenkou, rehabilitáciou a inými osobnými dôvodmi, ktoré v danom trestnom konaní podľa názoru sťažovateľa neobstoja.

Takáto nečinnosť a neznalosť zákona orgánov činných v trestnom konaní pritom nemôže ísť na ťarchu obvinených, najmä na ťarchu jeho práva na osobnú slobodu, garantovanú zákonom, Ústavou SR, ako aj Dohovorom na ochranu základných ľudských práv a slobôd.

Samotné odôvodnenie okresného súdu, že v predmetnej trestnej veci je vykonávané rozsiahle dokazovanie podľa môjho názoru neobstoja, nakoľko toto dokazovanie bolo už skončené v čase, kedy o predĺžení lehoty trvania väzby súd rozhodoval a vec bola ukončená s návrhom na podanie obžaloby v dostatočnej lehote pred skončením základnej 7mesačnej lehoty väzby v prípravnom konaní. Pritom samotný súd následne v odôvodnení uznesenia uviedol, že doposiaľ vykonávané vyšetrovanie neprebiehало úplne plynule.

Prekvapivé je aj odôvodnenie uznesenia okresného súdu, v ktorom súd uvádza „v predmetnej veci je vykonávané mimoriadne rozsiahle dokazovanie s výsluchmi množstva svedkov, preverovaním, vyhodnocovaním vykonaných odposluchov pre sledovanie podozrenia z trestnej činnosti a procesného zabezpečenia prepisov vykonaných odposluchov i sledovaní“, nakoľko v predmetnej trestnej veci sťažovateľa, neboli vykonávané žiadne

odposluchy, ani sledovanie osôb a vecí v zmysle Trestného poriadku, preto sťažovateľovi nie je zrejmé aké procesné zabezpečenie prepisov vykonaných odposluchov sa malo vykonať, keďže dokazovanie v rámci vyšetrovania už bolo ukončené a celý vyšetrovací spis sa v danom čase nachádzal na Generálnej prokuratúre SR za účelom podania obžaloby.

Z uznesenia Okresného súdu Bratislava I, sp. zn. 0Tp 361/2013, zo dňa 25.7.2013 je zrejmé, že súd porušil zásadu prezumpcie nevinu, nakoľko sa stotožnil s názorom, že sťažovateľ páchal trestnú činnosť z ktorej je obvinený. Avšak ani obvinenie zo spáchania obzvlášť závažného zločinu samo o sebe nemôže byť väzobným dôvodom. V zmysle publikovanej judikatúry najvyššieho súdu pri rozhodovaní o väzbe, je súd povinný skúmať aj materiálnu podmienku obvinenia spočívajúcu vo „vyššom (než všeobecnom) stupni pravdepodobnosti“ že páchatelom trestného činu je konkrétny obvinený. Toto v prípade sťažovateľa nie je splnené. Súd je povinný preskúmať významné skutočnosti pre a proti väzbe, a takéto rozhodnutie musí byť založené na konkrétnych skutočnostiach, a nie na abstraktnej úvahe a zároveň v takomto rozhodnutí by mali byť uvedené argumenty pre a proti existencii verejného záujmu, ktorý odôvodňuje - s náležitým zreteľom aj na princíp prezumpcie nevinu - odchýlenie sa od pravidla rešpektovania osobnej slobody jedinca.

V zmysle ustanovenia §2 ods. 4 Trestného poriadku sa „každý, proti komu sa vedie trestné konanie, považuje sa za nevinného, kým súd nevysloví právoplatným odsudzujúcim rozsudkom jeho vinu.

V zmysle článku 5 odsek 4 Dohovoru je osoba vo väzbe oprávnená na preskúmanie procesných a hmotných podmienok, ktoré sú podstatné pre zákonnosť tejto väzby v zmysle Dohovoru. Otázka, či je väzba zákonná, má byť riešená nielen s poukázaním na vnútroštátny zákon, ale aj na znenie Dohovoru, všeobecné zásady v ňom obsiahnuté a na účel obmedzení, ktoré pripúšťa článok 5 odsek 1 Dohovoru. Požiadavka preskúmania hmotných podmienok znamená povinnosť preskúmať okolnosti svedčiace pre a proti väzbe a rozhodnúť, s poukázaním na právne kritériá, či sú dané dôvody opodstatňujúce väzbu, ako aj prepustiť osobu na slobodu, pokiaľ také dôvody neexistujú.

Obvinenie zo spáchania sťažovateľovi pripisovaného skutku a iné skutočnosti uvádzané v prvých väzobných rozhodnutiach môžu byť len dočasnými väzobnými dôvodmi, najmä v počiatkových štádiách trestného konania. Pokiaľ má takáto väzba trvať aj ďalej,

musí k jej základnému predpokladu pristúpiť ďalší významný a dostatočný dôvod, resp. dôvody ustanovené Trestným poriadkom. Žiadna takáto nová skutočnosť resp. dôvod na trvanie väzby nepristúpila. Samotná existencia len obťažnosti veci alebo iných závažných dôvodov, ako aj skutočnosť, že prepustením obvineného z väzby na slobodu hrozí, že bude zmarené alebo podstatne sťažené dosiahnutie účelu trestného konania na predĺženie lehoty trvania väzby nestačí. (Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 10. januára 2003 sp. zn. Ntv I - 20/02).

Zároveň sa domnievam, že na existenciu väzobného dôvodu v zmysle § 71 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku sa vyžaduje reálna obava, že bude obvinený pokračovať v trestnej činnosti, pričom sa vyžaduje, aby obava z pokračovania trestnej činnosti nebola abstraktná alebo hypotetická, ale je nebezpečenstvo z pokračovania trestnej činnosti musí byť naliehavé a aktuálne, aby bolo dostatočne odôvodnený záver nutnosti izolovania obvineného v zmysle ochrany spoločnosti. Takáto naliehavá potreba v prípade sťažovateľa daná nebola ani v čase jeho vzatia do väzby, ani v čase rozhodovania okresného súdu o predĺžení lehoty trvania väzby v prípravnom konaní, nakoľko sťažovateľ bol vzatý do väzby 22.1.2013, pričom k spáchania skutku malo dôjsť v prípade sťažovateľa najneskôr 10.8.2010.

Väzba predstavuje významný zásah do osobnej slobody jednotlivca ako jedného zo základov demokratickej spoločnosti a hľadá na ňu ako na výnimočné opatrenie tak, aby boli rešpektované aj medzinárodné záväzky Slovenskej republiky v oblasti ochrany základných ľudských práv a prezumpcia nevinoty. Väzba preto nemôže nahrádzať samotný trest a preto plní len preventívny charakter. V prípade sťažovateľa plní skôr represívny charakter.

Súčasne sa domnievam, že postup okresného súdu pri rozhodovaní o predĺžení lehoty trvania väzby nemožno akceptovať ani z toho dôvodu, že procesným stranám nebol poskytnutý rovnaký priestor na uplatnenie ich práv, nebola dodržaná zásada kontradiktórnosti konania, sťažovateľovi nebolo umožnené predložiť argumenty, ktoré by oslabovali tvrdenia prokurátora generálnej prokuratúry o potrebe predĺženia lehoty trvania väzby.

Obhajobe, ako aj sťažovateľovi bol doručený návrh prokurátora generálnej prokuratúry zo dňa 19.7.2013, sp. zn. XIV Gv 31/2012-94 dňa 31.7.2013, pričom samotné

rozhodovanie o predĺžení trvania väzby sa konalo dňa 25.7.2013 o 9,30hod na Okresnom súde Bratislava I.»

Na základe všetkých uvedených skutočností sťažovateľ žiadal, aby ústavný súd v jeho veci rozhodol nálezom, ktorým by vyslovil porušenie jeho základných práv podľa čl. 17 ods. 2 a 5 a čl. 48 ods. 2 ústavy a práv podľa čl. 5 ods. 3 a 4 dohovoru uznesením okresného súdu sp. zn. 0 Tp 361/2013 z 25. júla 2013, toto uznesenie zrušil a vrátil vec okresnému súdu na nové konanie a priznal mu tiež náhradu trov právneho zastúpenia.

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy rozhoduje ústavný súd o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) sťažnosť predbežne prerokoval na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti účastníkov konania.

Sťažovateľ vo svojej sťažnosti predostrel námietku porušenia svojich základných práv zaručených čl. 17 ods. 2 a 5 a čl. 48 ods. 2 ústavy a práv zaručených čl. 5 ods. 3 a 4 dohovoru uznesením okresného súdu sp. zn. 0 Tp 361/2013 z 25. júla 2013, ktorým tento na základe návrhu prokurátora predĺžil sťažovateľovi lehotu trvania väzby.

System ochrany základných práv a slobôd zaručených ústavou a ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich zo záväznej medzinárodnej zmluvy je založený na princípe subsidiarity, ktorý určuje aj rozsah právomoci ústavného súdu pri poskytovaní ochrany základným právam a slobodám, resp. ľudským právam a základným slobodám vo vzťahu k právomoci všeobecných súdov (čl. 127 ods. 1 a čl. 142 ods. 1 ústavy), a to tak,

že všeobecné sudy sú primárne zodpovedné za výklad a aplikáciu zákonov, ale aj za dodržiavanie základných práv a slobôd, resp. ľudských práv a základných slobôd (čl. 144 ods. 1 a 2 a čl. 152 ods. 4 ústavy). Všeobecné sudy sú tak ústavou povolané chrániť nielen zákonnosť, ale aj ústavnosť. Preto je právomoc ústavného súdu subsidiárna a nastupuje až vtedy, ak nie je daná právomoc všeobecných súdov (II. ÚS 13/01).

Vychádzajúc z uvedeného ústavný súd vo vzťahu k označenému uzneseniu okresného súdu konštatuje existenciu procesnej prekážky brániacej prerokovaniu sťažnosti, ktorou je nedostatok právomoci ústavného súdu.

Trestný poriadok zakotvujúci inštitút sťažnosti poskytuje priestor aj na uplatnenie námietok týkajúcich sa pochybení konajúceho súdu potenciálne predstavujúcich zásahy do základných práv a slobôd väzobne stíhanej osoby. Rozhodovanie o tomto opravnom prostriedku patrí vždy druhostupňovému súdu.

Sťažovateľ disponoval možnosťou uplatniť svoje námietky o prípadnom pochybení prvostupňového súdu prostredníctvom podanej sťažnosti, ktorú aj využil. Ochranu jeho základným právam a slobodám zaručeným ústavou a právam zaručeným dohovorom bol oprávnený a zároveň povinný poskytnúť krajský súd. Táto skutočnosť vylučuje právomoc ústavného súdu preskúmať námietky sťažovateľa uplatnené voči prvostupňovému rozhodnutiu o predĺžení lehoty trvania jeho väzby (potenciálne bol ústavný súd oprávnený preskúmať konformnosť druhostupňového uznesenia krajského súdu z 8. augusta 2013 s príslušnými článkami ústavy a dohovoru, avšak sťažovateľ, navyše zastúpený kvalifikovaným právnym zástupcom, v tomto smere petit ani obsah odôvodnenia sťažnosti nijako neformuloval, a teda druhostupňové uznesenie krajského súdu nenamietal).

Ústavný súd tak rozhodol o odmietnutí sťažnosti podľa ustanovenia § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde pre nedostatok právomoci na jej prerokovanie.

Ústavný súd nad rámec vo vzťahu k sťažovateľom formulovanej námietke porušenia čl. 5 ods. 3 dohovoru v kontexte argumentácie obsiahnutej v sťažnosti upriamuje pozornosť na ustálenú judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva, podľa ktorej je ustanovenie čl. 5 ods. 3 dohovoru aplikovateľné na situáciu prvotnej súdnej kontroly zákonnosti obmedzenia osobnej slobody nasledujúcej bezprostredne po „zatknutí“ (prvotné rozhodovanie o vzatí

do väzby), teda nie na prípad sťažovateľa, u ktorého išlo o nasledujúcu previerku zákonnosti väzby – predĺženie lehoty väzby (u sťažovateľa tak prichádza do úvahy aplikácia ustanovenia čl. 5 ods. 4 dohovoru). Pokiaľ ide o sťažovateľom prezentovanú námietku porušenia čl. 48 ods. 2 ústavy, poukazuje ústavný súd na svoju konštantnú judikatúru, v ktorej už v minulosti konštatoval, že čl. 17 ústavy zahŕňa základné hmotné a tiež procesné atribúty základného práva na osobnú slobodu vrátane práva na jej súdnu ochranu v prípadoch pozbavenia osobnej slobody väzbou. Táto súdna ochrana zahŕňa základné procesné garancie spravodlivého súdneho konania s prihliadnutím na povahu a účel konania o väzbe vrátane práva na urýchlené konanie, a preto sú na konanie a rozhodovanie súdu o väzbe aplikovateľné špeciálne ustanovenia čl. 17 ods. 2 a 5 ústavy o osobnej slobode, a nie všeobecné ustanovenie čl. 48 ods. 2 ústavy (analogicky napr. III. ÚS 68/08, III. ÚS 383/09).

S ohľadom na všetky uvedené závery bolo o sťažnosti sťažovateľa potrebné rozhodnúť tak, ako to je uvedené vo výroku tohto uznesenia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 15. októbra 2014